

Achthonderd jaar geschiedenis in hout en steen

Zonder Abdijkerk geen Loosduinen

Hij staat nog altijd een beetje buiten de woonkern. Toch is Loosduinen ondenkbaar zonder de Abdijkerk, want dankzij klooster en kerk groeide er op het landgoed van de graven van Holland een tuindersdorp dat in 1923 door Den Haag werd opgeslokt.

De kerk laat zich lezen als een geschiedenisboek. Terecht dus dat er ook deze zomer weer geregeld toeristen het gebouw binnenstappen om het oudste gebouw van Den Haag te bewonderen. Nog een paar jaar en dan is het achthonderd jaar geleden dat op het landgoed van graaf Floris IV en gravin Machteld van Brabant een cisterciënzer nonnenklooster werd gevestigd, vooral op aandringen van de gravin. Mogelijk was er al een kapelletje op de agrarische terreinen van het echtpaar, maar deskundigen plaatsen de eerste aanzet tot de Abdijkerk rond 1238, toen bij het klooster een eigen kerk werd gebouwd.

Het oorspronkelijke gebouw is vele malen ten prooi gevallen aan vernieling en aftakeling en daarna weer vernieuwd en uitgebreid. Van buitenmuren en interieur is nog altijd af te lezen wat de eeuwen hebben gedaan met wat ooit het religieuze hart was van het kloostercomplex. Wat het gebruik betreft laat de geschiedenis van de kerk zich in twee periodes verdelen: de eerste 350 jaar als kloosterkerk met veel bewoners van adellijke komaf, en vervolgens na de Reformatie bijna 450 jaar als centrum voor de protestantse eredienst. Op de breuklijn tussen die twee werd het gebouw tijdens de Tachtigjarige Oorlog achtereenvolgens vernield door de Geuzen en door de Spanjaarden. Alleen de toren en delen van de muren bleven overeind staan. Omdat bij het herstel na dit oorlogsgeweld veel bouw materiaal kon worden hergebruikt, bleef de herinnering aan de eerste eeuwen in hout en steen bewaard.

Stijlperiodes

Bouwkundig gezien heeft de geschiedenis sporen achtergelaten van stijlperiodes als de Vlaamse Scheldegotiek, de neogotiek en de protestantse zakelijkheid. Nadat de kerk twee eeuwen als hervormd godshuis had gefunctioneerd was opnieuw een ingrijpende restauratie noodzakelijk. De toenmalige predikant Jan van Eyk bracht dat zo onder woorden: 'Ons kerkgebouw, voor ruim twee eeuwen ter waarneming van den hervormden godsdienst ingerigt, was onaanzienlijk en vervallen, ontheilgd door den tijd, die alles schendt.'

Een van de grootste problemen was de alles doordringende lijkucht die het verblijf in de kerk onaangenaam maakte. Begraven worden in de kerk was namelijk tot aan de Napoleontische tijd gewoonte gebleven. Er kwamen overwelfde grafkelders in de kerk, de bouwvallige achtergevel werd vernieuwd, de kerk kreeg steunberen aan de lange zijden, de ramen werden in nieuwe houten lijsten gevat en de toegang tot de kerk werd verbeterd en voorzien van een ruim portaal. In 1791 kon de kerk als nieuw worden ingewijd door diezelfde ds. Van Eyk.

Inmiddels was ook het nog altijd functionerende orgel van

Voor bezichtiging is de Abdijkerk open wanneer er activiteiten zijn. Koster Jolanda Hoste ontvangt geregeld spontane bezoekers en voor een wat uitgebreidere rondleiding is Henk Lemckert beschikbaar. Informatie daarover is te krijgen via 06-26414234 of via koster@abdijskerk.nl. Vaste openingstijden zijn er bij het koffiedrinken op donderdag van 10.00 tot 12.00 uur, rond de zondagse kerkdiensten en in juli en augustus bij de wekelijkse orgelconcerten. En natuurlijk bij alle bijzondere activiteiten, zoals de concerten van de Arie Molenkamp Stichting en het Dickensfestival in december.

orgelbouwer Joachim Reichner in gebruik genomen. In 1843 werd de kerk uitgebreid met een nieuwe consistorie en twintig jaar later kwam er ook nog een nieuwe pastorie, los van de kerk.

Dwarsbeuken

Kennelijk gedwongen door ruimtegebrek werd de kerk in 1908 voorzien van twee dwarsbeuken aan de oostzijde. Deze ingreep kon al gauw op veel afkeuring rekenen. In een boekje over de kerk schreef Vincent Hildebrandt kort maar krachtig: 'Lelijk en slecht van kwaliteit.' De dwarsbeuken verdwenen dan ook bij de volgende grote restauratie die in 1971 begon en in 1974 werd afgerond. Op 13 juli 1969 was de laatste dienst gehouden en in december 1974 keerden de gelovigen terug. In april 1976 vond de officiële heropening plaats. De kerk was toen aan de oostzijde uitgebreid met vergader- en ontmoetingsruimten. Vanaf dat moment werd de naam Dorpskerk vervangen door Abdijkerk. Zoals heel Loosduinen was de kerk tot diep in de jaren zestig omgeven door een eindeloze zee van tuinbouwkassen.

Tot slot nog een kleine opsomming van bijzondere elementen in de kerk die iets vertellen over de rijke geschiedenis:

- De fraai beschilderde preekstoel is afkomstig uit de gesloten kerk van Wijdenes (NH), tegenwoordig een woning en muziekstudio.
- Paneel over de Legende van Henneberg. Dit bord, gevat in een renaissancelijst met twee koperen doopbekkens, is uit het begin van de zeventiende eeuw. Het vertelt de legende van Margaretha van Henneberg, dochter van graaf Floris IV en Machteld van Brabant. Zij zou op Goede Vrijdag 1276 in één keer het leven hebben geschonken aan 365 kinderen. De legende maakte van Loosduinen een bedevaartplaats voor vrouwen met vruchtbaarheidsproblemen.
- Het orgel, gebouwd in 1780 door de in Den Haag gevestigde Zwitser Joachim Reichner en in 1856 ingrijpend gerestaureerd. In 2006 werd het nog eens uitgebreid, tegelijk met de versteviging van de orgelgalerij. In de kloostergang is sinds kort een bord te bewonderen met alle organisten sinds 1780.
- Het predikantenbord laat zien welke voorgangers in de loop der eeuwen de Abdijkerk hebben gediend.
- De toren is eigendom van de gemeente Den Haag en is in 1941 en 2006 gerestaureerd. De klok in de toren is van 1952. Tijdens de Tweede Wereldoorlog hadden de Duitsers de eerdere klok geroofd ten bate van de oorlogsindustrie.

Hans Willems

‘Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn’

In de hal van woonzorgcentrum Duinhage hingen eens prachtige foto's van bewoners en vrijwilligers. Het was een project van de stichting GetOud. Ze hadden mensen geïnterviewd met de vraag naar hun on vervulde wensen, bijvoorbeeld over het werk dat ze graag hadden willen doen.

Bij vele ouderen was het niet mogelijk geweest om te gaan studeren; er was geen geld voor of men werd geacht in het bedrijf van vader te gaan werken. Vrouwen bleven thuis om voor de kinderen te zorgen. Door de mensen in de kleding te fotograferen van hun 'droomberoep', kwamen hun wensen voor even uit. Onvervulde verlangens en wensen.

Je hart volgen

Tegenwoordig wordt er juist nadruk gelegd op het maken van eigen keuzes en het volgen van je hart. Zoals de voetballer die op het laatste moment zijn keuze maakte en toch niet koos om aan de overkant van de Noordzee te gaan voetballen. 'Mijn gevoel was niet goed', zei hij. Tegenwoordig horen we steeds weer dat je 'goed naar jezelf moet luisteren' en 'doen wat goed voelt'. Benadrukt wordt dan ook dat je 'in je kracht moet staan'. Zo anders dan velen zijn opgegroeid (en opgevoed).

Toch lijkt het me ook niet altijd gemakkelijk om je 'hart' te volgen. Want ook dat vraagt om nadenken en heel veel keuzes. Een nieuw woord is dan ook 'keuzestress'. Herkenbaar ook. De vele mogelijkheden tot studies en in je vrije tijd zoveel leuke dingen om te doen. Het vrijwilligerswerk dat veel van je tijd vraagt. In de kerken komen meer taken op minder schouders te liggen. Hoe houd je de balans? In ieder geval door de dingen te doen die je 'aan je hart liggen'. Ik dacht daarbij aan de woorden 'Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn' (Matteüs 6: 21).

Het Bijbelse hart

Als we aan het hart denken, heeft dat met emoties en gevoelens te maken. In de Bijbel heeft het hart echter ook een andere betekenis. Het staat dan voor inzicht en oriëntatie. Het wordt dan ook op verschillende wijzen vertaald, bijvoorbeeld met kracht, moed, zin. Het Bijbelse begrip is dus een breed begrip. We kunnen zeggen dat het in de Bijbel om ruwweg twee soorten harten gaat. Het hart dat is georiënteerd op God en Zijn openbaring en het hart dat zich op iets anders oriënteert en daarom gedesoriënteerd raakt. In Deuteronomium wordt zelfs gesproken van 'een besnijdenis van het hart'. Wat wil zeggen dat men zich meer moet openen, zich overgeven aan Zijn Woord en daarnaar handelen.

Van Jezus lezen we dat hij zachtmoedig is en nederig van hart (Matteüs 11: 29). In de R.K kerk is een specifieke spiritualiteit die het hart van Jezus benadrukt, die het Allerheiligst Hart van Jezus wordt genoemd. In Zijn leven en lijden toont Hij Zijn liefde en barmhartigheid voor de mensen.

De zin 'Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn' is eigenlijk een conclusie van de twee eerdere verzen en maakt deel uit van de Bergrede:

'Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn'. (Matteüs 6:19-21)

Het betreft hierbij dus de tegenstelling tussen de aardse (tijdelijke) en hemelse (eeuwige) schatten, waarbij het vooral gaat om de hemelse schatten. Meer specifiek gaat het om de keuze. Wat verzamel je en waar richt je je hart op, je gedachten, verlangens, hoop en vrees?

Het lijkt mij dat het vooral om de nabijheid en liefde gaat. Met de liefde voor je naaste, voor de schepping dienen we immers God. In de tweede Korinthebrief lezen we over Jezus die als Gods schat ons hart verlicht, omdat Hij het Licht in de duisternis is. Wij zijn slechts een aarden pot voor deze schat (2 Korintiërs 4: 6-7). En in de brief aan de Kolossenzen gaat het over de kennis van Gods geheim, Christus, in wie alle schatten van wijsheid en kennis verborgen liggen (Kolossenzen 2: 2-3).

En Anno Domini 2025?

Laten we ons in ons doen en laten nog leiden door geloof en de Bijbel? Het een hoeft het ander niet uit te sluiten. We kunnen het werk van onze dromen gaan doen en ons daarin laten leiden door het geloof. We kunnen vol liefde zijn naar onze partner, kinderen en kleinkinderen en daarin onze liefde voor God ten uitvoer brengen. We leven immers in een tijd van onzekerheid, van oorlogen die niet ver weg van ons woeden, van diverse crises in ons land. Het kan ons onzeker maken en moedeloos en boos. Kunnen we Zijn weg gaan? Ons hart openstellen voor elkaar, voor de vreemdeling, voor de kwetsbaren. Kunnen we de liefde van God ook naar anderen laten stromen, ons hart laten spreken, het vuur laten branden? We zien de vele ontmoetingen van mensen in Zuidwest, met elkaar en voor elkaar. En in de Shalomkerk komt er steeds meer contact met de mensen van het buurthuis. Indachtig de woorden van Lied 903: 'Is de hartslag van het leven niet de liefde van de Heer'?

Wat maakt dat wij anno 2025 in Den Haag-Zuidwest kerk zijn? Wat is onze kracht en waar ligt onze schat? Het jaarthema voor het komende seizoen, 'Hoopvol staan in de wereld van nu', geeft ons vele mogelijkheden om daarover met elkaar van gedachten te wisselen. Maar voor nu: een goede zomer gewenst voor u allen!

ds. Nel van Dorp

‘Ik ben een doener’

Op zondag 16 maart hebben we afscheid genomen van Yvonne Casteleijn als diaken in de Shalomkerk.

Een terugblik op een lange periode

De roots van Yvonne liggen in Apeldoorn. Zij is volgens artikel 31 gedoopt. Haar ouders zijn daarna snel overgestapt naar de Christelijke Gereformeerde Kerken, alwaar Yvonne op latere leeftijd moeite had met het kerkelijk leven toen, waarbij ze elke zondag mee moest met haar ouders. Toen ze het ouderlijk huis had verlaten, is ze in 1972 in Den Haag gaan wonen en daar getrouwd. Ze kreeg al direct een ouderling op bezoek van de Christelijke Gereformeerde Kerken, die het helemaal niets vond dat haar echtgenoot niet kerkelijk was. Volgens hem kon dat geen goed huwelijk zijn op deze manier. Toen zei Yvonne: ‘Ik hoef aan u geen verantwoording af te leggen, schrijft u mij maar meteen uit! Ik ben daarna ook niet meer naar een kerk geweest, totdat ik kinderen kreeg.’

In Laak is het allemaal begonnen

Vanaf dat moment is Yvonne in de Oranjekerk aan de Goeverneurlaan gaan kerken. ‘Mijn kinderen zijn daar gedoopt en ik heb er ook zelf belijdenis gedaan. Ik voelde mij daar heel prettig. Ben er negen jaar zondagsschooljuf geweest en dat vond ik het allerleukst. Daarna ben ik er als diaken ingerold. Na het samengaan van de Oranjekerk met de Andreaskerk in de Deijmansstraat, zijn we vervolgens samengegaan met de Gereformeerde Laakkerk in de Isingstraat. Daarna is De Oase gebouwd in hartje Spoorwijk. Daar heb ik aan veel diaconale projecten kunnen meewerken. Ook heb ik de oprichting van het Vadercentrum en Stek meegemaakt. Wij zijn toen al die projecten van Stek afgegaan en dat vond ik mooi.’

Wat was jouw motivatie om diaken te worden?

‘Diaken is een mooi ambt, maar ik ben een echte doener, ondanks dat ik een vergadering bijwonen ook leuk en interessant vind. Gebeden voorlezen als diaken in de dienst is niet mijn sterkste kant. Ik wil juist graag betrokken worden om hand-en-spandiensten te verlenen en mensen te helpen. In 2010 ben ik in Escamp gaan wonen. Bij de keuze om mij aan een kerk te verbinden koos ik voor de Salvatorkerk, omdat de Exoduserk zou gaan sluiten. Ik was al een paar keer in de kerk geweest waarbij het natuurlijk opviel dat ik nieuw was. Na afloop van een dienst kwamen Guus van der Horst en Marianne de Haan op mij af en heetten mij hartelijk welkom en nodigden mij direct uit voor het paasontbijt die volgende week. Ondanks dat ik toch nieuw was en niemand kende, werd ik van harte opgenomen in de gemeente. Na drie jaar ben ik op een vraag van Guus begonnen met het uitdelen van de liturgieën voor de dienst in de kerk. Vervolgens ben ik naar de vrouwenbijeenkomst Op Dreef gegaan en daarna ben ik vanaf maart 2017 acht jaar diaken geweest. In de eerste jaren als diaken heb ik ook nog drie jaar in het College van Diakenen gezeten.’

Taken binnen de diaconie

Binnen de diaconie heeft Yvonne zich altijd nuttig gemaakt, zoals bij de twee jaar geleden gestarte ouderenlunch met zingeving, eens in de maand op de maandag. Dan komen er mensen die in het verleden altijd taken hebben gedaan, maar nu in verzorgingstehuizen verblijven, bij elkaar. ‘Mooi om te zien hoe deze mensen genieten van deze ontmoetingen. Ik ben absoluut geen kok, maar het klaarzetten van de tafel, het ontvangen van de mensen en het afruimen vind ik prachtig.’

Nu Yvonne gestopt is als diaken heeft zij naast het uitdelen van de liturgieën, de taak opgepakt van collectant en uitnodiger voor de dienst van Schrift en Tafel. Toch nog een beetje diaconie.

Ben Damen